

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله القاصم الجبارين

اندیشکده قرار

تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها یکی از اهداف اصلی مقاومت است. فهمیدن این فرصتی که در دل تهدیدها نهفته است، نیاز به مطالعاتی علمی، روش‌مند و در عین حال هدفمند و با دغدغه دارد. مطالعاتی ساختاریافته که به دنبال رسیدن به هدفی مشخص در میدان باشد، از پرداختن بیش از اندازه به کلیات و تحلیل‌های بدون مستندات دقیق اجتناب کند، محدودیت‌های میدانی را بشناسد و از اطناب آکادمیک اجتناب کند. اندیشکده قرار تلاش دارد این نیاز حیاتی جبهه مقاومت را برطرف سازد و به محلی برای همگرایی مطالعات ساختاریافته و هدفمند در زمینه مقاومت و استعمار در منطقه غرب آسیا تبدیل شود.

نگاهی تحلیلی به حضور شرکت‌های چندملیتی در رژیم صهیونیستی؛

ستون‌های لِرزان یک زیست‌بوم در بحران

نوشته سیدحسین فتحی، اندیشکده قرار

در سال‌های اخیر زیست‌بوم فناوری رژیم صهیونیستی با پارادوکسی عجیب روبروست: از یک سو شاهد معاملات رکوردشکن میلیارد دلاری هستیم و از سوی دیگر، نشانه‌هایی از وجود شکاف‌هایی ساختاری در پایه‌های این زیست‌بوم آشکار شده است. این گزارش اندیشکده قرار که بر اساس داده‌های نهادهای اسرائیلی نظیر IATI و سازمان نوآوری اسرائیل تهیه شده، به بررسی نقش شرکت‌های چندملیتی (MNCs) و شکنندگی این زیست‌بوم می‌پردازد.

تصویر: نمونه‌ای از مهم‌ترین شرکت‌های چندملیتی فعال در زیست‌بوم فناوری رژیم

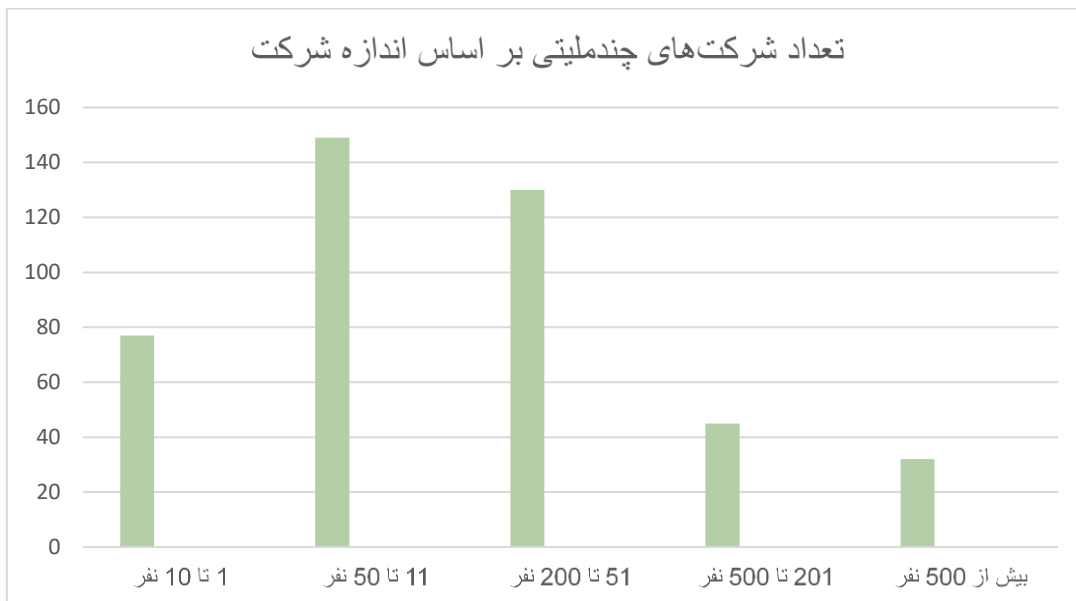
۱. اهمیت شرکت‌های چندملیتی در زیست‌بوم فناوری رژیم

شرکت‌های چندملیتی (MNCs) به گول‌های فناوری گفته می‌شود که مقر اصلی آن‌ها در خارج از اراضی اشغالی است اما مراکز تحقیق و توسعه (R&D) یا خطوط تولید خود را در این منطقه مستقر کرده‌اند. برطبق آمارهای رسمی، در حال حاضر ۴۳۰ شرکت چندملیتی در اسرائیل فعالیت می‌کنند؛ این شرکتها برای ۹۰ هزار

نفر نیروی متخصص شغل ایجاد کرده‌اند^۲ که معادل ۲۳ درصد از کل متخصصین زیست‌بوم فناوری اسرائیل و حدود ۲ درصد از کل شاغلین رژیم صهیونیستی است.^۳

این شرکت‌ها فعالیتشان در اراضی اشغالی بیشتر از آن که با نگاه تجاری صرف انجام بگیرد، حاصل روابط راهبردی و دیپلماتیک قدرت‌های بزرگ با رژیم صهیونیستی است. شرکت‌های چندملیتی در سالهای اخیر نقش «ضربه‌گیر» اقتصاد رژیم و حمایت پنهان قدرت‌های خارجی از آن را داشته‌اند. به‌طور کلی در اقتصاد رژیم صهیونیستی مسئول مستقیم ۴۰٪ از کل هزینه‌های تحقیق و توسعه داخلی و مبنای ۶۰٪ از کل صادرات فناوری پیشرفته اسرائیل (که خود ۵۷ درصد از کل صادرات اسرائیل را در برمی‌گیرد) به شمار می‌روند. این شرکت‌های چندملیتی در مقایسه با شرکت‌های تماماً اسرائیلی حوزه فناوری، ۲۰٪ نرخ تولید بیشتری دارند.^۴

در سال ۲۰۲۴ این شرکت‌های چندملیتی ۱۰.۷ میلیارد دلار در تراکنش‌های ادغام و تملک خرج کردند (افزایش ۶۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۳). این رشد سرمایه‌گذاری شرکت‌های چندملیتی در واقع جبران‌کننده خلأ به وجود آمده پس از طوفان الاقصی بود. سرمایه‌گذاری ۲.۳۵ میلیارد دلاری شرکت Salesforce بر روی استارت‌آپ‌های اسرائیلی، حضور Nvidia در شمال اراضی اشغالی پس از جنگ با لبنان، خرید شرکت Wiz به قیمت ۳۲ میلیارد دلار توسط گوگل از جمله مواردی است که نشان می‌دهد شرکت‌های چندملیتی در واقع جبران‌کننده شکست‌های میدانی و اقتصادی رژیم صهیونیستی هستند.

^۲ IIA بر اساس گزارش

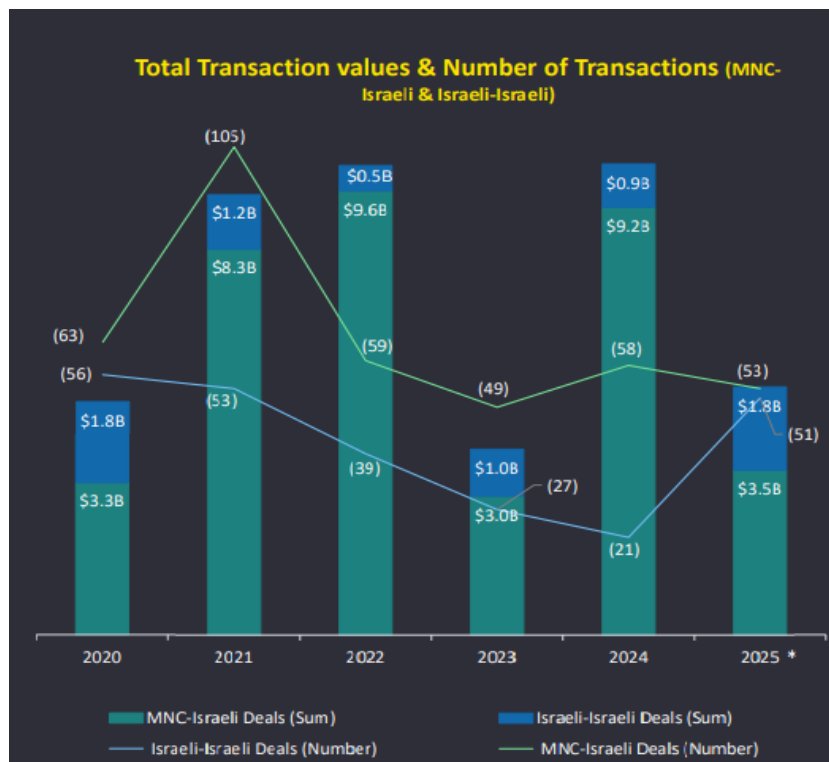
^۳ Number of employed people in Israel from ۱۹۸۰ to ۲۰۲۶ by Statista

^۴ (مارس ۲۰۲۵). SNC (گزارش سالانه استارت‌آپ نیشن سنترال)

با وجود چالش‌ها، شرکت‌های چندملیتی (MNCs) از عوامل حیاتی زیست‌بوم نوآوری رژیم هستند. حضور آنها در اسرائیل همکاری‌های بین‌المللی و دسترسی به بازارهای بیشتر را تقویت می‌کند، سرمایه مورد نیاز استارت‌آپ‌ها را فراهم می‌کند و مسیرهایی را برای شرکت‌های اسرائیلی جهت دسترسی به زنجیره‌های تأمین جهانی ایجاد می‌کند.

در طی سالهای اخیر سه ماهه چهارم سال ۲۰۲۳ ضعیف‌ترین فصل از حیث سرمایه‌گذاری خارجی و تعداد معاملات در زیست‌بوم فناوری اسرائیل بوده است. پس از هفت اکتبر نگرانی‌ها درباره امنیت رژیم صهیونیستی باعث این اتفاق شد. اما شرکت‌های چندملیتی در ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ دوباره اقدام به سرمایه‌گذاری در رژیم کردند و تعداد معاملات در سال ۲۰۲۴ با رشد ۲۰ درصدی و حجم معاملات با رشد ۶۸ درصدی روبرو شد. به بیان دیگر بازار فناوری اسرائیل به سرعت از وضعیت جنگی خارج شد و سال ۲۰۲۴ هم حجم و هم تعداد معاملات افزایش یافت و در سال ۲۰۲۵ نیز تعداد معاملات رشد داشته است.

در طی پنج سال اخیر شرکت‌های چندملیتی ستون اصلی بقا و پایداری زیست‌بوم فناوری بودند و حدود ۸۰٪ از میانگین مجموع تراکنش‌های سالانه در این سالها (۲۰۲۰ تا ۲۰۲۵) به شرکت‌های چندملیتی تعلق داشته است. تنها در سال ۲۰۲۳ بود که به دنبال طوفان الاقصی شاهد پایین‌ترین آمار در زمینه سرمایه‌گذاری و تراکنش شرکت‌های چندملیتی بودیم. در سال ۲۰۲۴ شرکت‌های چندملیتی حدود ۹۱ درصد از مجموع ارزش تراکنش‌ها را به خود اختصاص دادند که از بازیابی کامل پس از طوفان الاقصی حکایت دارد. باین‌حال در سال ۲۰۲۵ میزان تراکنش‌های اسرائیلی - اسرائیلی (خرید استارت‌آپ‌های اسرائیلی توسط شرکت‌های اسرائیلی) رشد چشمگیری داشته است.

معامله اسرائیلی - شرکت چندملیتی	معامله اسرائیلی - اسرائیلی	سال
۵۲	۳۱	۲۰۲۰
۷۹	۲۲	۲۰۲۱
۱۶۲	۱۴	۲۰۲۲
۶۱	۳۷	۲۰۲۳
۱۵۹	۴۴	۲۰۲۴
۶۷	۳۵	۲۰۲۵

میانگین ارزش سالانه هر معامله براساس طرفین معامله بر میلیون دلار؛ منبع: IVC, EY

به طور برجسته حوزه امنیت سایبری اسرائیل به عنوان مهم ترین حوزه زیست بوم فناوری، از مشارکت گسترده شرکت های چندملیتی برخوردار است. هفت شرکت از ده شرکت برتر امنیت سایبری جهان، مراکز تحقیق و توسعه خود را در اسرائیل حفظ می کنند و از تخصص عمیق این کشور در دفاع سایبری بهره می برند. نیروی کار امنیت سایبری اسرائیل بیش از ۲۳۵۰۰ متخصص در بیش از ۳۰۰ شرکت خصوصی است که آن را به یکی از قطب های پیشرو در نوآوری سایبری در جهان تبدیل می کند.

روند رو به رشد همکاری شرکت ها و دانشگاه ها یکی دیگر از عوامل مهم است. اسرائیل دارای شش مرکز تحقیقاتی اختصاصی امنیت سایبری است که در آنها دانشگاه ها دست در دست شرکت ها برای توسعه راه حل های جدید همکاری می کنند. این اکوسیستم الگویی است برای اینکه چگونه شرکت های چندملیتی می توانند از تخصص محلی برای حل چالش های جهانی استفاده کنند.

شرکت های چندملیتی نه تنها از استعدادهای اسرائیل بهره مند می شوند؛ بلکه نقش بزرگی در ارتقای آن نیز ایفا می کنند. استارت آپ های اسرائیلی، حتی در روز اول، فقط به اسرائیلی ها نمی فروشند، بلکه برای بازارهای جهانی ساخته شده اند. و شرکت های چندملیتی دانش ضروری در مورد چگونگی مقیاس پذیری جهانی و چگونگی تفکر در مورد تناسب محصول با بازار، استراتژی های ورود به بازار و فرآیندهای داخلی مورد نیاز برای موفقیت در سطح بعدی را به ارمغان می آورند. درصد زیادی از کارمندانی که شرکت های چندملیتی را در اسرائیل ترک می کنند، به سمت های ارشد در استارت آپ ها می روند. آنها هر آنچه را که از نحوه ساخت و تفکر متا یا گوگل یا مایکروسافت در مورد فناوری آموخته اند، در سرمایه گذاری های خود به کار می گیرند. این جریان استعداد، از شرکت های چندملیتی به استارت آپ ها، و سپس گاهی اوقات بازگشت، یکی از چیزهایی است که این اکوسیستم را بسیار قوی می کند.

Name	Activity	In Israel Since	Presence In Israel
Align Technology	Medical Devices and Equipment and Supplies	٢٠١١	R&D
Amazon	eCommerce	٢٠١٥	R&D, Sales
Apple	Computer Hardware	٢٠١١	R&D, Sales
BMC Software	Software and Programming	١٩٨٣	R&D, Sales
Broadcom	Semiconductors	٢٠٠٠	R&D, Sales
Cisco Systems	Telecommunications Equipment	١٩٩٨	R&D, Sales
Dell Technologies	Computer Hardware	٢٠٠٦	R&D
Flex	Semiconductors	١٩٩٧	R&D
General Electric	Electrical Equipment and Electronics	١٩٩٨	R&D, Sales
General Motors	Automotive	٢٠٠٨	R&D
Google	Internet	٢٠٠٦	R&D, Sales
HP	Computer Hardware	٢٠٠١	R&D, Sales
IBM	Information Technology and Services	١٩٧٢	Innovation Center, Innovation center, R&D, R&D , Sales
Intel	Semiconductors	١٩٧٤	R&D
KLA	Semiconductors	١٩٨٦	R&D, Sales
Marvell	Semiconductors	٢٠٠١	R&D, Sales
Mavenir	Software and Programming	٢٠١٧	R&D
Medtronic	Medical Devices and Equipment and Supplies	٢٠٠٦	Innovation center, R&D, Sales
Meta	Internet	٢٠١١	R&D, Sales
Microsoft	Software and Programming	١٩٩١	R&D
Motorola Solutions	Telecommunications Equipment	١٩٦٤	Sales , Innovation Center, R&D
Nestle	Food and Beverages	١٩٩٥	Innovation Center
Nvidia	Semiconductors	٢٠١٦	R&D
Oracle	Software and Programming	٢٠٠٦	R&D, Sales
Palo Alto Networks	Computer and Network Security	٢٠١٤	R&D, Sales
Philips	Healthcare	١٩٤٨	R&D, Sales
Qualcomm	Telecommunications Equipment	١٩٩٢	R&D, Sales
Ribbon Communications	Telecommunications Equipment	٢٠٢٠	R&D, Sales
SalesForce	Software and Programming	٢٠١١	R&D, Sales
SAP	Software and Programming	١٩٩٨	Innovation Center, R&D , Sales
Unilever	Consumer Goods	٢٠٠٠	R&D, Sales
Western Digital	Computer Hardware	٢٠١٦	R&D, Sales
Abbott	Healthcare	٢٠١١	Sales, R&D

Airspan Networks	Telecommunications Equipment	۲۰۰۲	R&D, Sales
Akamai Technologies	Computer and Network Security	۲۰۱۱	R&D, Sales
Applied Materials	Semiconductors	۱۹۹۷	R&D, Sales
AT&T	Telecommunications Services	۲۰۰۷	Innovation center, R&D, Sales
Boston Scientific	Medical Devices and Equipment and Supplies	۲۰۰۰	R&D
Cadence Design Systems	Semiconductors	۲۰۰۵	R&D
Citi	Financial Services and Banking	۲۰۱۱	Innovation center, R&D, Sales
Eastman Kodak	Printing	۱۹۹۹	Sales, R&D
eBay	eCommerce	۲۰۰۵	R&D, Sales
Fo Networks	Computer and Network Security	۲۰۱۲	Sales, R&D, R&D
Finastra	Financial Services and Banking	۲۰۱۷	R&D, Sales
Fortinet	Computer and Network Security	۲۰۱۵	R&D
Harmonic	Broadcasting	۱۹۹۴	R&D, Sales
Huawei Technologies	Telecommunications Equipment	۲۰۱۶	R&D
Intercontinental Exchange (ICE)	Financial Services and Banking	۲۰۱۴	R&D, Sales
Intuit	Financial Services and Banking	۲۰۱۴	R&D
Johnson & Johnson	Healthcare	۱۹۹۷	R&D, Sales

شرکت‌های چندملیتی با بیش از ۵۰۰ کارمند در اسرائیل در حوزه فناوری (منبع استارت‌آپ‌نیشن)

۲. وابستگی به سرمایه خارجی

آمارهای سال ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ نشان‌دهنده یک وابستگی مطلق به غول‌های جهانی است؛ به‌طور مثال سهم ۹۱ درصدی در معاملات سال ۲۰۲۴، بدین معناست که شرکت‌های چندملیتی مسئول ۹۱٪ از کل ارزش معاملات (خرید و ادغام) در این زیست‌بوم بوده‌اند.^۵

^۵ IATI گزارش دسامبر ۲۰۲۵ [https://iati.co.il/wp-content/uploads/۲۰۲۴/۰۳/IATI-Report-Multinational-Companies-Contribution-to-the-Israeli-Economy-and-Society-۲۰۲۴-final.pdf]

در سال اخير دو اتفاق در اين زمينه تاريخي بود: خريد Wiz توسط گوگل در نيمه اول ۲۰۲۵. گوگل با پرداخت ۳۲ ميليارد دلار نقد براي تصاحب شرکت Wiz، بزرگترین معامله تاريخ فناوری را رقم زد.^۶ ديگر آن که شرکت انويديا که مديرعامل آن اسرئيل را «خانه دوم» خود می نامد، سرمايه گذاری ۱.۵ ميليارد دلاری برای ساخت بزرگترین مزرعه سرور (Data Center) منطقه را در کريات گات (نزدیکی مناطق جنگی شمال اراضي اشغالی) آغاز کرده است.^۷

برطبق گزارش سازمان نوآوری اسرئيل (سپتامبر ۲۰۲۵) سهم سرمايه داخلی در راندهای بزرگ سرمايه گذاری به شدت کم شده و ۸۵٪ از کل سرمايه از منابع خارجی تأمین می شود که اين امر زیست بوم را در برابر نوسانات ژئوپلیتیک به شدت آسیب پذیر کرده است.^۸

۳. بحران جابجایی استعدادها؛ متخصصان دنبال فرار هستند

بزرگترین شکاف در بدنه زیست بوم فناوری اسرئيل، تمایل فزاینده نخبگان به خروج است. بر اساس گزارش IATI، ۵۳٪ از شرکت های چندملیتی با افزایش درخواست های کارمندان برای جابه جایی (نقل مکان به شعب جهانی) مواجه شده اند.

نکته کلیدی اینجاست که محرک اصلی این جابجایی ها ديگر «پیشرفت شغلی» نیست، بلکه «نگرانی های شدید امنیتی و اقلیم نامساعد ژئوپلیتیک» ناشی از جنگ مداوم است. اين موج خروج، منجر به تخلیه مالکیت معنوی (IP) و تضعیف مدیریت تکنولوژیک اسرئيل می شود.

در اين گزارش (دسامبر ۲۰۲۵) مهم ترین چالشها پيرامون حضور شرکتهای چندملیتی در اراضي اشغالی با استناد به پیمایش صورت گرفته از مدیران آنها چنین عنوان شده است.

- افزایش تقاضای کارکنان برای جابجایی (در ۵۳٪ شرکتهای)
- عدم ارتباط با دفاتر جهانی آن شرکت و لغو شدن دیدارهای مدیریتی
- اختلال در زنجیره تامین در شرکتهای تولیدی
- احساس منفی میان کارکنان و مشتریان این شرکتهای
- روی آوردن به سمت تولید در خارج از اراضي (چالش های مداوم امنیتی و زنجیره تامین)
- آسیب های نامرئی (خروج بی سروصدا از بازار اسرئيل)

^۶ <https://www.govconwire.com/articles/google-wiz-acquisition-doj-clearance>

^۷ <https://www.wisemoneyisrael.com/nvidias-second-home-why-the-ai-giant-is-doubling-down-on-israel>

^۸ https://innovationisrael.org.il/en/press_release/innovation-report-2025

۴. خروج آرام و بی سروصداى شرکتهای چندملیتی

يکي ديگر از پديده‌هایی که در سال‌های اخير در حال رخ دادن است، خروج بی سروصداى شرکتهای چندملیتی از اراضی اشغالی است؛ بدین معنا که بودجه‌های راهبردی این شرکتهای بدون اعلام رسمی به سمت بازارهای ديگر هدايت می‌شود. نمونه برجسته این مسئله در زمینه حضور شرکت اینتل در اسرائیل رخ داد. شرکتي که يکي از قديمی‌ترین شرکتهای چندملیتی حاضر در اسرائیل است و سالهای سال در بین شرکتهای چندملیتی بیشتر نیروی کار را در اراضی اشغالی به خود اختصاص داده بود. اینتل اما در فوریه اعلام کرد پروژه عظیم ۲۵ میلیارد دلاری خود در اسرائیل متوقف کرده و بیش از نیمی از نیروهای خود را تعديل کرده است.^۹ همچنین غولهای تجاری آمريکايی eBay و ZipRecruiter بدون سروصدا فعالیت‌های خود را در اسرائیل متوقف کردند و چندین مرکز تحقيق و توسعه را تعطيل کردند.^{۱۰}

۵. فشارهای اخلاقی و چالش‌های امنیتی

در سالهای اخير به دنبال نسل‌کشی آشکار و همدستی غولهای تجاری و فناوری آمريکايی، شرکتهای چندملیتی تحت فشار شديد داخلی و بين‌المللی برای قطع همکاری با نهادهای نظامی رژیم صهيونیستی قرار گرفته‌اند. به‌طور مثال می‌توان به پرونده مایکروسافت اشاره کرد؛ شرکتي که يکي از حاميان اصلی رژیم صهيونیستی بوده و هست و بسياری از نیروهای آن را، پرسنل سابق ارتش اسرائیل تشکیل می‌دهد؛ با این حال به دليل چالش‌های اخلاقی و فشار اجتماعی در سپتامبر ۲۰۲۵، مایکروسافت دسترسی واحد جاسوسی ۸۲۰۰ ارتش اسرائیل به خدمات ابری Azure را قطع کرد.^{۱۱} علت این اقدام، افشای استفاده از این تکنولوژی در «نظارت انبوه غیرقانونی بر غیرنظامیان فلسطینی» بود. همچنین در راستای اعتراضات و کمپینهای مدنی جنبش BDS، شرکت سامسونگ حاضر به بستن دفتر خود در تل‌آوی (سامسونگ نکست) شد (از جمله سایر شرکتهای بزرگ که فعالیت‌های خود در اسرائیل را متوقف کرده یا آن را محدود کردند می‌توان به دراپ‌باکس^{۱۲}، کرینگ^{۱۳}، سونی^{۱۴}، سیسکو^{۱۵} و اچ‌پی^{۱۶} اشاره کرد.

^۹ <https://en.globes.co.il/en/article-intel-kiryat-gat-expansion-frozen-for-foreseeable-future-1001515435>

^{۱۰} <https://www.ecommercebytes.com/2025/05/31/ebay-to-close-cutting-edge-rd-center-in-israel/#:~:text=It's/20unclear/20who/20will/20pick,Netanya/2C/20Israel/2C/20at/20230>

^{۱۱} <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/israelopt-microsoft-terminates-idfs-access-to-technology-used-to-operate-mass-surveillance-system-in-gaza-the-west-bank>

^{۱۲} <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/r1vnhxom2>

^{۱۳} <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/s1o9qry4n>

^{۱۴} <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/b1r4ak81bg>

^{۱۵} <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/h1cjwsdxwx>

^{۱۶} <https://www.calcalistech.com/ctechnews/article/1anfrgvj9h>

زیست‌بوم فناوری رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۲۵ مانند یک قلعه عظیم به نظر می‌رسد که دیوارهای آن با طلا (سرمایه‌های MNCها) روکش شده، اما بنیان‌های آن در واقع وجود ندارند و این زیست‌بوم به حمایت‌های خارجی وابسته است. شرکت‌های چندملیتی همچنان ستون‌های اصلی این زیست‌بوم هستند، اما تمایل کارمندان به خروج، هدایت پنهانی سرمایه‌ها به خارج و فشارهای اخلاقی بین‌المللی، این ستون‌ها را لرزان‌تر از همیشه کرده است.

در کنار قرار دادن این چالش‌ها با وابستگی ۸۵ درصدی زیست‌بوم فناوری اسرائیل به سرمایه خارجی و موج جابه‌جایی نخبگان کنترل، نشان می‌دهد این صنعت بسیار آسیب‌پذیرتر از آنچه چیزی است که به نظر می‌رسد.